

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämiseksi annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Kotona olevia vanhempia kohdellaan eriarvoisesti, jos oletetaan heidän kotoutumisajan juoksevan samalla, kun he ovat kotona. Suomessa kuitenkin arvostetaan lapsen vauvuutta ja kannustetaan lapsilähtöiseen kasvatukseen. Teksti tuntuu hoputtavan maahan muuttaneita vanhempia palveluiden piiriin. Kotona ja kieliyhteisössä kuitenkin syntyy tärkeä side äidinkielen kehitykseen, sekä identiteetin kasvuun. Elinehtoisen tärkeitä asioita on tunnistettu monissa tutkimuksissa. Ei tulisi painostaa kotivanhempia keskittymään kotoutumiseen vanhempain vapaalla. (Voi toki silti osallistua lapsikeskeisesti toimintaan, yhteiskuntaan, ym. mutta sen ei tule olla pakollista)

Kotoutumislain lakiehdotuksessa myös painotetaan sitä, että maahan muuttaneen vanhemman tulisi mennä koulutukseen tai kielikurssille vanhempainvapaalla, mikä on ristiriidassa yhdenvertaisuuslain kanssa. Kaikilla vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus hoitaa vastasyntynyttä lastaan samoin oikeuksin ja ilman ylimääräisiä lain velvoitteita. Vanhempia pitäisi kuulla oman lapsensa hoitoon liittyvissä asioissa, koska perheen hyvinvointi on ensisijaisen tärkeää, mikä myös liittyy perheen omaan valinnanvapauteen ja tällöin myös edistäisi kotoutumista itsessään. Vaikka lasta hoidettaisiin vanhemman ollessa vanhempainvapaan aikana koulutuksessa, lapsi ei pääse kiinni omaan äidinkieleen ja kulttuuriin, joka hänelle kuuluu. Suomessa kuitenkin puhutaan oman äidinkielen ja kulttuurin merkityksestä (tässä viitataan myös perustuslain § 17).

(s 141-142 kommentti '5.1.2 Kotoutumissuunnitelman voimassaoloaika ja kotona lapsia hoitavat vanhemmat')

Kotoutumista edistävät palvelut (Luku 2, 9§) Ohjaus ja neuvonta

Kotoutumiskoulutuksessa sekä omaehtoisissa opinnoissa tulee varmistaa riittävät resurssit kotoutujien tukemiseen, jotta he eivät jäisi ilman opiskelupaikkaa. Kotoutujia tulee ohjata heidän opintojensa ja tulevaisuudensuunnitelmiansa kannalta tarkoituksenmukaisiin työssäoppimispaikkoihin, jotta kotoutumisaikaa ei turhaan kulu harjoitteluissa, jotka eivät vie kotoutujaa hänen haluamaansa suuntaan. Kotoutujan tulee voida oppia oman alan sanastoa ja saada jo tärkeää työkokemusta, joka tukee nopeampaa ja tehostetumpaa työllistymistä sekä kotoutumista. Kotoutumispalveluissa on lisättävä ohjausresursseja, jotta löydetään kunnassa olevat osaajat eivätkä he ohjautuisi vain etnistyville aloille.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin pitäisi lisätä vielä vahvasti aiemman koulutustaustan hyödyntäminen ja tunnustaminen omasta kotimaasta tai maasta, jossa on opiskellut. Jotkut maahan muuttaneet ovat myös tehneet oman alansa töitä ulkomailla jo monta vuotta. Tällä hetkellä Suomessa ei tunnusteta tarpeeksi tutkintoja, jotka on suoritettu ulkomailla. Moni maahan muuttanut joutuu aloittamaan oman alansa opinnot alusta Suomessa, mikä on epäoikeudenmukaista, raskasta ja epämotivoivaa Suomeen muuttaneelle ihmiselle. Joillakin maahan muuttaneista ihmisistä ei ole kuitenkaan enää valmiuksia tai aikaa aloittaa opintoja kokonaan alusta Suomessa, joten maahan muuttanut saattaa vaihtaa kokonaan ammattia, mikä sekin on hyvin turhauttavaa.

Jos aiempia tutkintoja ja koulutustaustaa sekä osaamista osattaisiin tunnistaa ja hyödyntää enemmän, säästyisi aikaa ja vaivaa maahan muuttaneelta ihmiseltä opiskeluista ja muusta elämästä. Tämä tehostaisi työllistymistä ja lakiehdotuksessa mainittua kotoutumisen tehostamista. Ratkaisuehdotuksina olisi esimerkiksi 1) tehostaa koulutuksia entistä enemmän työelämälähtöisyydellä, 2) mahdollisuus täydentää aikaisempia opintojaan täydennyskoulutuksilla ja osatutkinnoilla tai oppisopimuksella tai 3) alaan liittyvällä työharjoittelulla, jossa maahan muuttanut pääsee näyttämään osaamisensa ja oppimaan suomalaisesta työelämästä.

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

Kotoutumisajan lyhentäminen kahteen vuoteen

Lakiehdotuksen pykälässä 24, kohta 3 todetaan, että kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista. Ehdotamme, että jotta tehostettu kotoutumisaika voidaan saavuttaa, tulee kotoutumislaisilla olla vaatimus maahan muuttaneen osaamisen tunnistamisesta ja aikaisemman osaamisen hyväksymisestä. Siten myös maahan muuttaneet, joilla ei ole tutkintoa, mutta työelämässä vaadittavat taidot tietyltä alalta, voisivat siirtyä nopeammin työelämään todistettuaan osaamisensa esimerkiksi näytöillä. Se on molemminpuolinen etu.

Kielitestauksen tulisi toimia koulutuksen laadunvalvonnan keinona, jotta koulutus olisi riittävä saavuttamaan B1.1-tason. Kotoutumiskoulutuksen laadun varmistamiseksi koulutuksen tulisi vastata eritasoisten opiskelijoiden tarpeisiin. Kunnan tulee varmistaa, että niille, jotka eivät ole saavuttaneet

kielitestauksessa vaadittavaa taitotasoa, on järjestetty riittävästi jatko-opiskelupaikkoja, jotta suomen kielen taitoa on mahdollista kehittää. Myös alle 25-vuotiaille, joiden kotoutumisaika on päättynyt, tulisi taata mahdollisuus suorittaa omaehtoisina opintoina aloittamansa koulutus päätökseen. Näin hekin voivat hankkia riittävän kielitaidon tason, jotta he voivat hakea jatkokoulutukseen (esim. ammatillinen koulutus).

Humanitäärisistä syistä Suomeen muuttaneiden psykososiaalisen tuen tarve tulee huomioida kaikissa eri kunnan palveluissa. Tulee ymmärtää, että traumatausta vaikuttaa merkittävästi oppimisedellytyksiin, jolloin kahden vuoden kotoutumisaika ei monen kohdalla ole realistinen.

Kotoutumiskoulutuksessa sekä omaehtoisissa opinnoissa tulee varmistaa riittävät resurssit kotoutujien tukemiseen, jotta he eivät jäisi ilman opiskelupaikkaa. Kotoutujia tulee ohjata heidän opintojensa ja tulevaisuudensuunnitelmiansa kannalta tarkoituksenmukaisiin työssäoppimapaikkoihin, jotta kotoutumisaikaa ei turhaan kulu harjoittelussa, jotka eivät vie kotoutujaa hänen haluamaansa suuntaan. Kotoutujan tulee voida oppia oman alan sanastoa ja saada jo tärkeää työkokemusta, joka tukee nopeampaa ja tehostetumpaa työllistymistä sekä kotoutumista. Kotoutumispalveluissa on lisättävä ohjausresursseja, jotta löydetään kunnassa olevat osaajat, jotka ei muuten ohjautuisi oikealle alalle ja sitä kautta voitaisiin ehkäistä työllistymistä vain etnistyville aloille.

Yleiset kommentit kunnan kotoutumishjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

11 §

Kunnan kotoutumishjelmaan tulee laatia seurannan työryhmä, joka seuraa kotoutumishjelman toteutumista. Etnisten suhteiden neuvottelukunta – monialainen työryhmä, joka seuraa ja arvioi kunnan kotoutumishjelman toteutumista ja antaa palautetta ja kehittämissuhteita.

Monialaisessa työryhmässä tulee olla eri sektoreiden edustusta (mukaan lukien 3.sektori) sekä maahan muuttaneita itse. Oman valvonnan lisäksi täytyy olla ulkopuolinen toiminnan tarkastelu ja seuranta.

23 §

Monikielisessä yhteiskuntaorientaatiossa tulee varmistaa, että eri kunnissa tarjotaan yhtä laadukasta ja laaja-alaista tietoa. Orientaation tulee sisältää myös tietoa osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksista demokraattisessa yhteiskunnassa.

Monikielisen yhteiskuntaorientaation tulisi olla avoin myös muillekin kuin kotoutumisajalla oleville vieraskielisille Suomeen tulon alkuvaiheessa (esimerkiksi kansainväliset opiskelijat ja

turvapaikanhakijat). Tämä tulisi linkittää muihin lakeihin, jotka säätelevät Suomeen eri syistä muuttavia ja eri statuksilla olevien henkilöiden palveluita mm. Kotikuntalaki.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

Alaikäisinä Suomeen tulleille alle 25-vuotiaille nuorille tulee järjestää nopeutetut viranomaispäätökset hänen arkeaan koskevissa asioissa. Myös nopeutettu perheenyhdistäminen on alaikäisinä tulleiden lasten psyykkisen hyvinvoinnin ja kotoutumisen kannalta äärimmäisen tärkeää.

Alaikäisinä ilman huoltajaa tulleiden kohdalla tulisi antaa nuorille enemmän päätäntävaltaa liittyen siihen, mikä heidän kotikuntansa on.

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

Ei kommentoitavaa

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

Ei kommentoitavaa

Valtion korvaukset (8 luku)

Ei kommentoitavaa

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

Ei kommentoitavaa

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

Tehostetun kotoutumisajan pitäisi huomioida perheen yhdistämisen vaikutus ihmisen kotoutumiseen. Tällä hetkellä Suomessa perheen yhdistäminen on hankalaa, mikä heikentää ihmisen tehostettua kotoutumista keskittymisen ohjautuessa muihin asioihin. Jos perheen yhdistämistä helpotettaisiin, se tehostaisi myös ihmisen kotoutumisprosessia.

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

Kotolain seuranta ja arviointia varten pitäisi asettaa hyvinvointialueen tasolle seurannan ja arvioinnin monialainen asiantuntijatyöryhmä, joka on vastuussa kotolain onnistumisen seuraamisesta. Monialaisen asiantuntijatyöryhmän valinta pitäisi perustua laajaan toimijoiden kattavuuteen.

Sibomana Emmanuel
Paremmiin Yhdessä ry